

IN MEMORIAM

Pavao Knezović (1949-2019)

Dana 2. prosinca 2019. napustio nas je dr. sc. Pavao Knezović, poznati latinist te redovni profesor u miru Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Rođen je 26. svibnja 1949. u Crnopodu kraj Ljubuškog. Nakon završene srednje škole upisuje studij klasične filologije i arheologije. Njega je završio diplomirajući 1975. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Skoplju. Od 1977. zaposlen je na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Tamo je, prvo kao asistent prof. Željku Puratiću, a kasnije kao docent, predavao predmete vezane uz latinski jezik i kulturu. Još kao asistent tokom 1980-ih u nekoliko navrata je odlazio na stipendije u Italiju, posebice Rim (*Facoltà di lettere e filosofia*). U talijanskim knjižnicama i arhivima, kao i onim domaćima, istraživao je tekstove latinista iz današnje Hrvatske te Bosne i Hercegovine. Uslijed izbijanja Domovinskog rata Pavao Knezović seli u Zagreb gdje će do 1998. predavati na nekoliko srednjih škola latinski jezik. Spomenute 1998. prelazi na Hrvatski institut za povijest, gdje će ustrojiti Odjel za latinističku historiografiju, preko kojeg će pomoći razvoju jedne plodne generacije mladih znanstvenika, koje će ujedno i sam zaposliti. Do sredine 2000-ih kao vanjski suradnik predaje kolegije iz rimske kulture i književnosti na sveučilištima u Zagrebu, Mostaru i Zadru. Godine 2005. prelazi na Hrvatske studije Sveučilišta u Zagrebu, gdje neumornom energijom ustrojava *Odsjek za hrvatski latinitet*.

Znanstveni interesi prof. dr. sc. Pavla Knezovića bili su oduvijek usmjereni istraživanju hrvatskog latiniteta. Smatrao je da je upravo latinistička faza hrvatske povijesti, književnosti i (šire) kulture, koja je obilježila našu prošlost od antike pa do 19. stoljeća, pomogla razvoju posebne hrvatske kulture i identiteta te da je oduvijek bila hrvatska poveznica s ostatkom kulturne Europe. U tom kontekstu treba promatrati i projekte koje je vodio u posljednja dva desetljeća, a koje je mahom stipendiralo Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske: *Književnojezični latinizam u franjevačkoj baštini, Kanonske vizitacije Senjske i Krbavske ili Modruške biskupije, Percepcija Turaka u hrvatskoj latinističkoj historiografiji, Hrvatska latinistička historiografija*. Usput valja naglasiti kako je bio istaknuti član nekoliko strukovnih udruženja, poput Hrvatskoga društva klasičnih filologa ili Hrvatskoga arheološkoga društva.

Pavao Knezović autor i koautor je nekoliko srednjoškolskih i sveučilišnih udžbenika latinskog jezika. Samostalno ili zajedno s raznim kolegama napisao je nekoliko knjiga koje se odnose na bogatu kulturnu povijest hrvatskog latiniteta. Sveukupno je izdao više od stotinu raznih radova. Uredio je mnoštvo izvora koji su nam dali dosad nepoznati uvid u prošlu zbilju Hrvatske te Bosne i Hercegovine. Posebno bih istakao njegov neformalni, ali dugogodišnji projekt *Tibi pregaoci* u kojem su obrađivani životi te znanstveni opusi dosad zanemarenih franjevaca, kao i doba u kojima su oni stvarali. Sve je rezultiralo sa 17 skupova u nizu, koje su pratili zbornici radova. Da nije bilo prof. Knezovića o tim se pojedincima vjerojatno do današnjih dana ne bi ništa pisalo.

Iako se na sve moguće načine nastojao ograditi od takvog naziva prof. Knezović je doista bio *spiritus movens* mnogih skupova i izdanja, posebice Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Pritom je često nastojao uključiti što više znanstvenika raznih profila i polja interesa, te okupiti ekipu s kojom je ispunjavao mnoge obveze. Na taj način mnoge su se generacije, pogotovo mlađih znanstvenika, naučile puno o bitnim elementima znanstvenog, istraživačkog i izdavačkog posla, poput prijava projekata te uređivanja zbornika, ali i poboljšanja izlagačkih vještina.

Mnogima, pa i piscu ovih redaka, kojem je prof. Knezović kraće vrijeme predavao (i kod njega imao zaključenu ocjenu dovoljan), ostat će u sjećanju kao izvrstan predavač, koji nas je tražio puno znanja, ali je bio spreman dati sve od sebe da ga se usvoji. Ispričat ću ovdje samo kraću anegdodu, da ostane negdje zapisana. Ona svjedoči o njegovom duhu i metodama. Školske

godine 1997/1998. bio sam jedan od sretnika koji je upisao prvi razred Nadbiskupske klasične gimnazije na zagrebačkoj Šalati. Većina nas „prvašića” po prvi puta susrela se, između ostalog, i s latinskim jezikom. To nam je bio ne samo nov nego i težak predmet. Stoga su na većim i manjim provjerama znanja mnogi pokušavali koristiti razne „šalabahtere”. Prof. Knezović je kao nastavnik toga predmeta neumoljivo, ali šutke, samo sa smiješkom, cijelo polugodište plijenio takva „pomagala” u našem i drugim razredima kojima je predavao. Došao je tako kraj polugodišta. Na velikom panou namijenjenom latinskom jeziku u auli naše škole, koji je bio pod staklom i zaključan s par bravica, prije Božića osvanulo je čudno uređeno drvce. Na velikom zelenom papiru koji je bilo izrezan da predstavlja jelku nalazile su se mnoge i raznobojne kuglice. U svakoj od njih po jedan ranije zaplijenjen šalabahter, preko kojeg je kemijskom olovkom bilo napisano ime i prezime te razred „prepisivača”. Crvenjeli smo se tjednima, ali je u drugom polugodištu razina pokušaja „švercanja” drastično pala.

Radi svoje stručnosti, inkluzivnosti, ali i pozitivnog pristupa, prof. Knezović bio je cijenjen među kolegama i omiljen među studentima kojima je predavao. A predavao je na više sveučilišta i više odsjeka te je bio mentor nebrojenom mnoštvu studenata za raznorodne teme. Ispred glavne zgrade Hrvatskih studija, ili na kratkoj kavi, često ga se znalo sresti kako (uz nezaobilaznu cigaretu) dijeli uvide u svoje znanje, usmjerava, potiče te ohrabruje studente i kolege. Njegovo umirovljenje nakon teškog srčanog udara, a nekoliko godina nakon toga i smrt od mučne bolesti duboko su pogodile sve koji su ga poznavali. Nedostajat će nam njegov prepoznatljiv brk, ali još više znanje i optimizam kojim je zračio.

Stjepica Grgić

Franji Šanjeku (1939-2019) – čovjeku, svećeniku, prijatelju *in memoriam*

Franjo Šanjek rođen je u Poljani Biškupečkoj (župa Sv. Ilije) kraj Varaždina 1. travnja 1939. godine. Otac Stanko bio je zemljoradnik, a majka Barbara (rođena Fijok) radnica. Pučku školu od 1946. do 1950. pohađa u susjednom mjestu Sveti Ilija, a srednju u Zagrebu u Interdijecezanskoj srednjoj vjerskoj školi za spremanje svećenika od 1950. do 1952, potom u Varaždinu od 1952. do 1953, zatim u Bolu na otoku Braču u Dominikanskoj klasičnoj gimnaziji gdje 1957. polaže ispit zrelosti (maturu). Odlučivši se za redovnički poziv pristupa dominikancima – Redu propovjednika (*Ordo praedicatorum*). U Dubrovniku 16. kolovoza 1957. prima redovničko odijelo iz ruku fr. Anđelka Rabadana. Zgodno je za napomenuti da je tada krsno ime Franjo zamijenio redovničkim imenom fr. Nedjeljko, tj. Dominik, po utemeljitelju sv. Dominiku de Guzmánu – ali se njime koristio samo nekoliko godina (do 1970), vrativši se ipak svome krsnom imenu Franjo. Prve zavjete položio je 17. kolovoza 1958. u Dubrovniku. Svečane zavjete polaže 27. rujna 1963. isto tako u Dubrovniku. Filozofsko-teološki studij pohađa na Visokoj dominikanskoj bogoslovnoj školi u Dubrovniku od 1958. do 1962. – „uz prekid od 1959. do 1961. zbog služenja vojnoga roka u tadašnjoj JNA, gdje je dobio deset dana nagradnoga dopusta i pet dana zatvora“ (Hrvatska dominikanska provincija, Zagreb). Na toj je školi stekao bakalaureat iz filozofskih znanosti (1962). Studij potom nastavlja na Visokoj dominikanskoj bogoslovnoj školi u Dubrovniku (od 1962. do 1963) i na Rkt. Bogoslovnom fakultetu / Katoličkom bogoslovnom fakultetu (KBF) u Zagrebu od 1963. do 1966, gdje postiže licencijat (magisterij) iz teoloških znanosti (1966). Za svećenika ga je 29. lipnja 1965. u Zagrebu, u katedrali, zaređio zagrebački

nadbiskup kardinal Franjo Šeper. Potom odlazi u Rim gdje od 1966. do 1968. usavršava pomoćne povijesne znanosti na glasovitoj Vatikanskoj školi za paleografiju, diplomatiku i arhivistiku. Godine 1968. započinje studij religijske povijesti na École Pratique des Hautes Études – Section des Sciences religieuses i na Faculté des Lettres et Civilisations (Paris-Sorbonne / Paris IV). U Parizu je 27. svibnja 1971. doktorirao tezom: *Les 'chrétiens bosniaques' et le mouvement cathare dans l'Occident médiéval aux XIIIe-XVe siècles* /these de doctorat/, na Université Paris-Sorbonne pod mentorstvom Christine Thouzellier. Doktorat je objavio u hrvatskom (*Bosansko-humski krstjani i katarsko-dualistički pokret u srednjem vijeku*, 1975) i francuskom izdanju (*Les chrétiens bosniaques et le mouvement cathare XIIIe-XVe siècles*, 1976). Godine 1972. u Parizu je stekao i diplomu iz crkvene povijesti na École Pratique des Hautes Études te diplomu iz francuskog jezika. Za vrijeme trajanja pariškog studija – 1970. postao je asistent na Katedri crkvene povijesti Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. Tu je na filozofsko-teološkom studiju i na Institutu za teološku kulturu laika KBF-a od jeseni 1971. pa nadalje kroz nadolazeće akademske godine držao nastavu iz opće i povijesne metodologije, pomoćnih povijesnih znanosti, povijesti Crkve u srednjem vijeku, srednjovjekovne povijesti Crkve u Hrvata, starokršćanske arheologije i povijesti sakralne umjetnosti. Godine 1974. nastupio je kao privatni docent, a od 1975. – obranom habilitacijske radnje *Summa fratris Raynerii OP De Catharis et Leonistis seu pauperibus de Lugduno* – u zvanju je docenta. Pročelnikom Katedre crkvene povijesti i predstojnikom Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu imenovan je 1984. i na toj je dužnosti ostao sve do svoga umirovljenja 2010. Nastavno i mentorski bio je angažiran i na poslijediplomskom (licencijatskom i doktorskom) studiju KBF-a u Zagrebu. U znanstveno-nastavno zvanje izvanrednog profesora izabran je tek 1993, za redovitog profesora 1998, a u trajno zvanje redovitog profesora 2003. godine. No (sporost) napredovanja nakon stjecanja docenture treba ponajprije gledati kroz prizmu različitih neprilika koje su snašle KBF u jugoslavenskom socijalističkom razdoblju. Od akademske godine 1994/1995. do 1997/1998. bio je dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta (Sveučilišta) u Zagrebu. Svoj je Fakultet 1996. ponovno uveo u okrilje matičnog Sveučilišta u Zagrebu s kojeg je isti nepravedno i režimski bio isključen još 1952. godine. Osim toga, od samih početaka i utemeljenja bio je profesorom Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Na Odsjeku za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci također je držao nastavu, kao i na novo uspostavljenom Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu. Kao predavač nastavu je izvodio i na poslijediplomskim studijima, a kao gost predavač djelovao na sveučilištima u Fribourgu (Švicarska, 1986. i 2008), Ottawi (Kanada, 1987), Carcassoneu (Francuska, 1991) i Parizu (Sorbonne, 2007). Sudionik je, ali i organizator, brojnih znanstvenih skupova i kongresa kako u domovini tako i u inozemstvu. Voditelj znanstvenih projekata.

Od 1978. urednik je časopisa Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu *Croatica Christiana periodica*. Bio je i glavni i odgovorni urednik *Radova Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*. Osim toga, bio je član uredništava sljedećih časopisa: *Mémoire dominicane* (Pariz), *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* (Zagreb), *Heresis* (Carcassone), *Starine HAZU* (Zagreb) i dr. Članstvom je bio prisutan u različitim povjerenstvima i komisijama Hrvatskoga sabora i ministarstva Republike Hrvatske. Od 2005. do 2013. bio je predsjednik Upravnog vijeća Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata (HMDCDR) u Zagrebu. Od 1992. do 1999. Franjo Šanjek je bio i prvi predsjednik Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti (HNOPZ) u Zagrebu – krovne strukovne organizacije hrvatskih povjesničara i povjesničarki. HNOPZ je zahvaljujući Franji Šanjeku od 1995. primljen u članstvo Međunarodnog odbora za povijesne znanosti (Comité International

des Sciences Historiques – CISH / International Committee of Historical Sciences – ICHS) te je bio i glavni organizator Prvog kongresa hrvatskih povjesničara koji se održao u Zagrebu (1999/2000). Od 1995. do 2005. bio je i predsjednik Nacionalnoga odbora za komparativnu crkvenu povijest pri Commission Internationale d'Histoire Ecclésiastique Comparée (International Commission for Comparative Ecclesiastical History).

Za redovitog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Razredu za društvene znanosti izabran je 30. siječnja 1997. godine i sve do svoje smrti bio je jedini svećenik u redovima akademika. Od 2008. do 2016. bio je voditelj Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, a 2016. do smrti voditelj Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Đakovu. Član je Predsjedništva Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti od 2011. do 2014., a od 2015. do 2018. bio je i zamjenik tajnika Razreda za društvene znanosti HAZU.

U svome znanstvenom radu Franjo Šanjek temeljito se bavio crkvenom poviješću Hrvatske u europskom kontekstu od srednjeg vijeka do 20. stoljeća, posebno se pak posvetivši religiozno-društvenim pokretima od 12. do 15. stoljeća – „bosanskim krstjanima“, potom proučavanju europskoga i hrvatskoga srednjovjekovlja, ulogom hrvatskih intelektualaca u razvoju srednjovjekovne europske kršćanske teološke, povijesne i filozofske misli te školstva.

Dosta je radio i na izdavanju i prevođenju povijesnih izvora te prevođenju s francuskoga na hrvatski i obratno. Bio je član Teološkog društva „Kršćanska sadašnjost“ te revan autor, urednik i priređivač u „Kršćanskoj sadašnjosti“. Suradnik je i različitih enciklopedijskih i leksikografskih izdanja publiciranih u Hrvatskoj, Francuskoj, Belgiji, Njemačkoj, Poljskoj, Engleskoj i dr.

Osim već spomenutih, ovo su njegova najvažnija autorska knjižna djela: *Crkva i kršćanstvo u Hrvata. Srednji vijek* (1988; 2. prerađeno i dopunjeno izdanje, 1993), *Kršćanstvo na hrvatskom prostoru. Pregled religiozne povijesti Hrvata (7-20. st)* (1991; 2. izdanje, 1996), *Kronološki pregled hrvatske i svjetske povijesti* (1996), *Osnove latinske paleografije hrvatskog srednjovjekovlja* (1996), *Izabrane teme iz srednjovjekovne povijesti* (2000), *Bosansko-humski krstjani u povijesnim vreli-ma* (13-15. st) (2003), *Latinska paleografija i diplomatika* (2004; 2005), *Dominikanci i Hrvati: osam stoljeća zajedništva (13-21. stoljeće)* (2008), *Hrvatski udio u izgradnji europskog kulturnog prostora* (2013) i *Les relations franco-croates dans le domaine de la culture, des études et des sciences, VIIIè – XIXè siècles* (2015). U suradnji s Mirjanom Polić Bobić priredio je i 1994. godine objavio djelo hrvatskog dominikanca Vinka Paletina *Rasprava o pravu i opravdanosti rata što ga španjolski vladari vode protiv naroda Zapadne Indije / Tratado del derecho y justicia dela guerra que tienen los reyes de Espana contra las naciones dela Yndia Ocidental* (1559). Za knjigu *Kratko izvješće o uništenju Indija* Bartolomea de las Casasa napisao je uvod, bilješke i kronološki pregled (1982). Za *Raspravu o bitima (De essentiis)* Hermana Dalmatina napisao je uvodnu studiju (1990), a isto je učinio i za izdanje njegova djela *De indagacione cordis / O preispitivanju srca* (2009). Priredio je i sljedeća djela: Guy i Jean Testas, *Inkvizicija* (1982); Iohannis Stojković de Ragusio, *Tractatus de ecclesia* (1983); Franjo Rački, *Bogomili i Patareni* (2003); Ivan Stojković-Dubrovčanin, *Konkordancija nepromjenjivih dijelova Biblije* (2006), Juraj Slovinac, *Dvorac djevičanstva* (2006), Augustin Kažotić, *Bogoslovni spisi – Scripta theologica* (2007). Također je priredio i napisao uvodnu studiju za djelo Mavra Orbinija *Kraljevstvo Slavena* (1999) te priredio dvojezično izdanje „Rasprave između rimokatolika i bosanskog patarena“ Pavla Dalmatina (1170/1175-1255) u *Starinama HAZU* (2000). U suradnji s Božidarom Petračem priredio je knjigu *Ivan Pavao II. i Hrvati* (1995). Koautor je i *Hrvatskog povijesnog zemljovida. Povijesnog atlasa za osnovnu i srednju školu* u više izdanja (posljednje 2014) te nekoliko školskih udžbenika. Samostalno je, primjerice, uredio zbornik radova s međunarodnog simpozija *Misao i djelo Ivana*

Stojkovića (1390/95-1443) održanog u Dubrovniku od 26. do 28. svibnja 1983. (1986), potom zbornike radova *Fenomen „krstjani” u srednjovjekovnoj Bosni i Humu* (2005), *Međunarodni znanstveni skup Josip Juraj Strossmayer* (Zagreb, 19. svibnja 2005. – Đakovo, 20. svibnja 2005). *Povodom 190. obljetnice rođenja i 100. obljetnice smrti (zbornik radova)* (2006) i *Ilirske pokrajine (1809-1813). Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti prigodom dvjestote obljetnice proglašenja Ilirskih pokrajina* (Zagreb – Zadar, 1-3. listopada 2009. (2010). Suurednik je izdanja *La Chiesa croata e il Concilio Vaticano II*. (2011), te zbornika kolokvija *Les projets franco-croates et les savants français qui se sont illustrés dans la recherche et la valorisation du patrimoine croate / Francusko-hrvatski projekti i francuski znanstvenici, istaknuti u istraživanju i vrednovanju hrvatske baštine* (2016).

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman odlikovao ga je 1996. godine Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića za osobite zasluge u kulturi, a 2004. podijeljena mu je Godišnja državna nagrada za znanost, za značajno znanstveno dostignuće u području humanističkih znanosti, za istaknutu knjigu *Bosansko-humski krstjani u povijesnim vrelima (13-15. st)* (Zagreb, 2003).

Franjo je Šanjek vrlo aktivno participirao autorski i priređivački u višesveščanoj i višejezičnoj ediciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti *Hrvatska i Europa*. Glavni je urednik i prvog sveska knjige-sinteze *Povijest Hrvata* (srednji vijek) koju je objavila Školska knjiga 2003. godine. Glavni je urednik i spomenice-monografije *150 godina Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 1861-2011* (2011). Najzad, s dr. sc. Brankom Grbavac uredio je i priredio prvi i jedini *Leksikon hrvatskoga srednjovjekovlja* – objavljen 2018. u izdanju Školske knjige u Zagrebu.

Iškolovavši se u brojnim gradovima, najveći dio života ipak je boravio u Zagrebu, u svom dominikanskom samostanu Kraljice sv. Krunice, i to od 1950. do 1952, od 1963. do 1966. i od 1971. do smrti. U svojoj redovničkoj zajednici obavljao je različite službe – u više mandata bio je arhivist, samostanski lektor, magistar studenata, promicatelj studija, ispitivač ređenika te član raznih vijeća, povjerenstava i komisija Hrvatske dominikanske provincije. U lipnju 2003. bio je izabran i potvrđen od Generalne kurije dominikanskog reda za provincijala Hrvatske dominikanske provincije Navještenja Blažene Djevice Marije. Međutim, predloženu i ponudenu, ali i zasluženu službu provincijala otklonio je zahvalivši se svojoj braći na njoj.

Kao znak zahvalnosti za sve učinjeno u hrvatskoj znanosti i kulturi, napose humanističkim i društvenim znanostima, u studenome 2009. njemu čast, a u izdanju Dominikanske naklade Istina i Kršćanske sadašnjosti te pod uredništvom Lovorke Čoralčić i fr. Slavka Sliškovića OP, objavljen je opsežan zbornik radova pod naslovom *Humanitas et litterae. Ad honorem Franjo Šanjek / Zbornik u čast Franje Šanjeka* (Dominikanska baština, knj. 6 / *Analecta Croatica Christiana*, sv. 40).

U subotu 27. srpnja 2019. u Zagrebu je u 81. godini života, 61. redovništva i 54. godini svećeništva umro akademik Franjo Šanjek – dominikanac, istaknuti hrvatski povjesničar i medievist te redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU). Sahranjen je na groblju Mirogoj 31. srpnja 2019. godine uz prisustvo svoje dominikanske braće, rodbine i bližnjih, svećenika i redovnika, profesora i brojnih prijatelja te poštovatelja.

Tomislav Galović

Mario Strecha (1956-2019)

Ispraćaj na zagrebačkom Mirogoju iznenadno i prerano – u 63. godini – preminulog povjesničara Marija Streche, redovitog profesora Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, upečatljivo je protekao uz operne zvuke Giuseppea Verdija. Pritom njihova poveznica nije samo u devetnaestostoljetnoj povijesti koju dijele veliki talijanski glazbenik i dugogodišnji profesor hrvatske povijesti 19. stoljeća nego i u značenju koje je kultura imala za Strechu. Znakovito je to izrekao primjerice u intervjuu *Nacionalu* 2003. godine: „Kada gledamo 19. stoljeće bitna stvar za Hrvatsku je bila kultura, a ne politika”. To je bio slučaj i s njim samim, kako profesionalno tako i osobno. Profesionalno je uz usmjerenje na hrvatsku povijest na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće i specijaliziranje povijesti političkog katolicizma Strechin osobit interes bila kulturna povijest, kao i kultura uopće. O tome su svjedočili obavezni i izborni kolegiji „Hrvatska povijest u 19. stoljeću“, „Hrvatsko društvo i kultura u 19. stoljeću“, „Život u 19. stoljeću“, „Europski i hrvatski katolicizam u 19. i 20. stoljeću“, „Hrvatska kultura u 19. stoljeću“ i drugi koje je izvodio na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Njegova specijalizacija vidljiva je i prema knjigama što ih je objavio, a koje su proizašle iz magistarskog rada 1996. godine i doktorskog rada 2002. godine: *Katoličko hrvatstvo. Počeci političkog katolicizma u banskoj Hrvatskoj (1897-1904)* (1997), *Katoličko pravaštvo. Politički katolicizam u Banskoj Hrvatskoj u predvečerje Prvoga svjetskog rata (1904-1910)* (2011). U to ulazi i knjiga za koju je napisao izrazito opširnu uvodnu studiju „*Mi smo Hrvati i katolici...“*. *Prvi hrvatski katolički kongres 1900.* (2008). Tematiku političkog katolicizma prikladno je smještao u širi europski kontekst, obrađujući je iznimno problemski, s jako dobrim poznavanjem i razumijevanjem, ali i nužnim kritičkim odmakom, čime je unaprijedio hrvatsku historiografiju kako u tom području tako i u cjelini. Na habsburšku i hrvatsku povijest 19. stoljeća upućuje i Strechina knjiga *Habsburzi i Hrvati* (2003, u koautorstvu s Nevenom Budakom i Željkom Krušeljom). Planirao je napisati publikaciju o caru i kralju Franji Josipu I. (1848-1916) – kojeg je portretirao u spomenutoj knjizi – ovoga puta povodom stogodišnjice njegove smrti 2016. godine. Njome bi kroz reprezentativnu ličnost prikazao ilustrativne momente čitave druge polovice habsburškog „dugog“ 19. stoljeća, međutim nije ju uspio realizirati. Prethodno je najavljivao i knjigu o „europskom katolicizmu modernog doba“, odnosno „povijesti talijanskog katolicizma“, što isto tako nije dospio ostvariti (o potonjem je recentno objavio rad „Speranze d’Italia“. O talijanskom katolicizmu u razdoblju risorgimenta – do revolucije 1848/1849, *Zbornik Renea Lovrenčića*, 2016). No Strechine objavljene knjige svakako ostaju važna referentna točka za teme kojima se bavio.

Poput navedenih primjera može se reći da je i kulturna povijest (*en passant*, kao i povijest Zagreba) ostala manje ostvarena u Strechinim historiografskim radovima (izdvaja se pritom članak „Beč kao kulturno središte. O pitanju utjecaja bečkog središta na kulturni identitet Zagreba u 19. stoljeću“, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, 1993), a mnogo više u njegovoj osobnoj i nastavničkoj biografiji, odnosno zaista širokim interesima i upućenom poznavanju kulture, književnosti, glazbe i umjetnosti. No u njegovom slučaju upoznatost s Verdijevim operama nije značila (za)ostajanje u 19. stoljeću – iako je izbjegao poslove koji uključuju kompjutere i najnoviju tehnologiju – nego je bilo samoizabrano, u smislu „izborne srodnosti“. Podrazumijevalo je to uzeti dakle iz 19. stoljeća, osobito iz kulture, ono najbolje što je nudilo kao razdoblje u kojem je kultura imala veliko društveno značenje, zbog čega je za Strechu bilo idealno područje za iskazivanje sve širine njegovih interesa i njihove međusobne povezanosti. Nije dakle neobično što je kultura imala važno mjesto na njegovom posljednjem ispraćaju nego je čak u godini svoje smrti

– i pred sami odlazak – glumio u Krležinoj drami *Gospoda Glembajevi* u režiji Branka Brezovca, simbolički tako zaokruživši kulturom svoj životni krug.

Da nije riječ o (za)ostajanju u 19. stoljeću, kako se to može primijetiti kod nekih suvremenih povjesničara koji historiografiju i nastavu povijesti još uvijek podvrgavaju nacionalnoj ulozi, sugerira već sami naslov članka „Hrvatska historiografija – grana ideologije ili znanstvena disciplina o povijesti?“ (*Hrvatska revija*, 1998). To uključuje i Strechin metodološki odmak od one vrste historiografije uspostavljene u 19. stoljeću koju se naziva tradicionalnom događajnom historijom što samo niže činjenice. Istaknuo je to primjerice u nekrolozima kolegama povjesničarima: „Radovi dra. Ivana Očaka, utemeljeni najvećim dijelom na dugogodišnjim arhivskim istraživanjima, u metodskom smislu pripadaju tradicionalnoj događajnoj historiji, historiji koja kronološkim redom iz izvora pred čitatelja-čitateljicu iznosi nizove pojedinačnih povijesnih činjenica.“ (*Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, 1994, str. 396); „Profesor dr. Bogdan Krizman spadao je u red onih istraživača koji se dosljedno, gotovo bi se moglo reći kruto, pridržavaju načela da izvor za povjesničara predstavlja nepovredivu svetinju, odnosno da sam izvor omogućava spoznaju povijesne zbilje. Drugim riječima, vjerovao je da izvori nisu samo tragovi prošle stvarnosti, nego njezin puni izraz. Zato je u svim svojim radovima prednost uvijek davao iscrpnom iznošenju sadržaja dokumenata, a ne interpretaciji. U tom pogledu njegov metodički pristup uvijek je, a posebno u novije vrijeme, bio u svojevrsnom raskoraku sa shvaćanjem da je smisao znanosti o povijesti ponajprije u tumačenju izvora, a ne u iznošenju njihovog sadržaja.“ (Ibid, str. 398).

Iz citiranih riječi dobro se vidi Strechino poimanje povijesne znanosti. Ono u svakom slučaju ne polazi od nizanja podataka iz izvora već naglasak stavlja na tumačenje i interpretaciju. Upravo je dubinska interpretacija bila njegova jaka historiografska strana, s obzirom da je mnogo čitao i promišljao. Čest je bio njegov savjet da povjesničari trebaju jako puno čitati. Historiografske poticaje prvenstveno je primao od Mirjane Gross, francuskih *Anala* i istaknutih europskih povjesničara, s usmjerenjem prema „novoj historiji“, sveobuhvatnoj povijesti društva i političkim ideologijama. Bio je dakle dio kruga povjesničara i povjesničarki oko Mirjane Gross (mentorice njegovog magisterija i doktorata) te stoga jedan od urednika *Zbornika Mirjane Gross* 1999. godine. Kao povjesničar manji je naglasak stavljao na arhivske izvore, uspijevajući iz literature, novina, političkih brošura i tekstova te raznog drugog, mahom objavljenog, materijala kompleksno zahvatiti političko djelovanje i ideologiju aktera i skupina kojima se bavio. Pritom je primjerice politički katolicizam i hrvatsku kulturu uvjerljivo uklapao u širi regionalni i europski kontekst. U tome je napravio iskorak u odnosu na dotadašnje prevladavajuće pristupe hrvatske historiografije navedenim temama, no kasnije nije išao prema novim teorijsko-metodološkim pristupima i novijoj literaturi. Posljednjih godina sve je manje objavljivao, stoga Strechina završna biografija nije toliko opsežna.

Riječ je međutim o povjesničaru čiji su radovi i knjige bitno promišljeniji od mnogih brzopletih povjesničara. Bio je izniman stilist i njegovi tekstovi ulaze među najbolje napisane tekstove hrvatske historiografije. Imao je smisao za pisanje eseja, čega u hrvatskoj historiografiji također kronično nedostaje. Bio je odličan predavač širokog znanja. Odlikovao se historiografskom strašću koja je doduše vremenom znala postupno kopniti. Kao rafinirani znalac zasigurno nam je ostao dužan jer je iz raznih njegovih potencijala moglo proizaći još mnogo više. U tom smislu neispunjenih potencijala i nedovršenih ideja, kao i širini interesa i znanja te istančanom jezičnom stilu, dijelio je određene sličnosti s povjesničarom Reneom Lovrenčićem. Osim mogućih uspoređivanja, treba reći da je izravno sklappao brojna historiografska prijateljstva, ponajviše da-

kako u hrvatskoj, ali osobito i slovenskoj i talijanskoj historiografiji. Pored poznavanja povijesti Austro-Ugarske Monarhije, isticao se i kao talijanofil, i to ne samo temama katolicizma i kulture nego i u mnogim drugim područjima. Sudjelovao je primjerice radom u zborniku *Fratelli di chi. Libertà, uguaglianza e guerra nel Quarantotto asburgico* (2008) što ga je uredio Stefano Petrunaro kojeg je uključivao u hrvatsku historiografiju.

Umijeće povezivanja ljudi vidjelo se u vođenju poslijediplomskog doktorskog studija „Moderna i suvremena hrvatska povijest u europskom i svjetskom kontekstu“ Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, za koji je najvećim dijelom osmislio program započet 2007. godine i u njega uključivao različite predavače. Stvarao je duboka prijateljstva, ali se i sukobljavao s kolegama povjesničarima. Prema nizu pojedinaca pokazivao je iznimno naklonjeno i izrazito kolegijalno i prijateljsko lice, dodatno obilježeno njegovom velikodušnošću i galantnošću. S druge strane, prema nekim studentima, doktorandima i kolegama povjesničarima znao je pokazivati svoje temperamentno i katkad oštro lice. Imao je periode u kojima je bio pomirljiv i okupljao kolege te faze u kojima je bilo suprotno. U sukobima i polemikama bio je oštar, pri čemu je dovoljno podsjetiti na polemiku sa Jurom Krištom o političkom katolicizmu (*Časopis za suvremenu povijest*, 1998). Tome su doprinisili njegov temperament i strastvenost kojima bi se angažirao oko nekih pitanja. Tada bi se javljao čitav niz emocija u velikom rasponu, koje – međutim samo donekle jer nije bio čovjek mržnje – nekog mogu asociirati na dojmljiv naslov njegovog teksta o pravaškoj ideologiji „Snovi, iluzije, negacija, bijes i mržnja“ povodom knjige Mirjane Gross *Izorno pravaštvo. Ideologija, agitacija, pokret* (*Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, 2000). U svojoj bi strastvenosti započinjao s mnogim inicijativama, ali se vremenom postupno od njih hladio i naposljetku odustajao. To se odnosi kako na praćenje određenih tema tako i na spomenuto vođenje doktorskog studija „Moderna i suvremena hrvatska povijest u europskom i svjetskom kontekstu“, uređivanje *Radova Zavoda za hrvatsku povijest* ili pak pročelničko vođenje Odsjeka za povijest u godinama pred iznenadnu smrt, pri čemu sustavni organizacijski rad nije bio njegova jača strana.

U mom međutim više nego pozitivnom iskustvu s Marijom Strechom polazim od kolegija o katolicizmu i kulturi koje mi je kao studentu povijesti predavao i koji su mi bili i osobno i stručno vrlo zanimljivi i poticajni te problemskih razgovora na usmenim ispitima. Kao student kroatistike bilježio sam njegova referiranja na predavanjima primjerice na francusku književnost – Diderotovu *Redovnicu* i Zolinu trilogiju o Katoličkoj crkvi i modernom dobu *Lourdes, Rim, Pariz* – koje bih nastojao pročitati i razgovarati o njima na ispitima. Poticao me na upis doktorskog studija, a surađivali smo tijekom rada na mom tekstu o ranim teorijsko-metodološkim priložima Mirjane Gross, s obzirom da me je zanimala ta problematika pod utjecajem njezine knjige *Suvremena historiografija*. Iako sam o tome slušao na prvoj godini studija na predmetu „Uvod u znanost o povijesti“ – koji je tada izvodila Zdenka Janeković Römer – prijelomni interes nije me napuštao do kraja studija. U novom bolonjskom programu „Povijest historiografije“, sada na trećoj godini, predavao je Mario Strecha, u čije sam se izvođenje i sam uključio od akad. god. 2008/2009, nastojeći unijeti dodatnu literaturu uz knjigu M. Gross *Suvremena historiografija* i specijalizirati upravo to područje izradom svog doktorskog rada. Osim predavanja, M. Strecha je objavio i nekoliko radova o historiografiji, primjerice „O nastanku i razvoju moderne hrvatske historiografije u 19. stoljeću“ (*Povijest u nastavi*, 2005), koji sam uvrstio u ispitnu literaturu. Sa spomenutim radom što sam ga pisao o njezinim tekstovima poslao me i preporučio Mirjani Gross kod koje sam nastavio redovito odlaziti na razgovore oko mog doktorata o hrvatskoj historiografiji u drugoj polovici 20. stoljeća, što je imalo veliki utjecaj na mene. Na mene je izvršio

utjecaj i već spomenuti Stefano Petrunaro kojeg je Strecha uključio u nastavu na doktorskom studiju, a njegov kolegij o pučkom nasilju našao je odraza u poglavlju mog doktorata o historiografiji o „bunama i otporima”.

Mario Strecha vodio me je na svoju nastavu, nakon čega bismo razgovarali o historiografiji te mi je preporučivao ili poklanjao knjige o historiografiji, a njegova velikodušnost prema meni ostala mi je u najboljem sjećanju. Razgovarali smo naravno i o književnosti i kulturi, ali i društveno-političkim i socio-ekonomskim temama. Mnogo je držao do kulture razgovora. Upućivao me na hrvatsko izdanje *Le Monde diplomatique* iz 2000-ih godina, s tekstovima o kritici političke moći, kapitalizma i društvenih nejednakosti. Osjetilo se da je dijelio važnost društvenog angažmana. To je pokazao primjerice u prijedporima između Filozofskog fakulteta i vodstva Sveučilišta u Zagrebu, pristajući uz Inicijativu za Filozofski. Davao je podršku nastavnicima Odsjeka za povijest angažiranim oko izrade kurikulumu povijesti i zatim 2019. godine u kritikama novog prijedloga kurikulumu povijesti kada su bili izuzeti od njegove izrade. Još nas je kao studente početkom 2000-ih godina poticao da pratimo polemike oko tada prijelomne problematike udžbenika i nastave povijesti (pisao je o tome u tekstu „Udžbenici i nastava povijesti u Hrvatskoj: kako se uključiti u proces oblikovanja nove intelektualne i kulturne geografije Europe?”, *Povijest u nastavi*, 2003). Temperamentno je i strastveno sudjelovao u raspravama o hrvatskoj historiografiji, primjerice polemizirajući ne samo s već spomenutim Jurom Krištom nego i Josipom Jurčevićem (*Hrvatska historiografija XX. stoljeća: između znanstvenih paradigmi i ideoloških zahtjeva*, 2005). Strechine kritike svođenja historiografije i nastave povijesti na nacionalnu ideologiju bile su mi posebno bliske. Naknadno sam otkrivao njegove lijepo napisane sustavne osvrtne s kraja 1980-ih godina u *Historijskom zborniku* na hrvatska izdanja knjiga i tekstova Erica Hobsbawma, Michela Vovellea, Fernanda Braudela u koje je ulagao velik trud, s jasno vidljivim značenjem koje je davao tim povjesničarima i njihovih knjigama. Važan mi je u mom doktorskom radu bio i Strechin tekst „Anno domini 1573 – križarski rat ili antifeudalna buna? (Gordogan, 1987). Historiografski i osobno bilo mi je izrazito poticajno njegovo opsežno uvodno poglavlje „Liberalizam je grijeh“. Katolička crkva u susretu s modernim građanskim društvom“ iz knjige *Katoličko hrvatstvo. Počeci političkog katolicizma u banskoj Hrvatskoj (1897-1904)*.

Kao povjesničar uvijek dotjeranog izgleda koji je odmah upadao u oči, rafiniranog znanja i interpretacije, kritičkog stava i sjajnog pisanog stila, koji je stalno naglašavao da povjesničar treba biti iznimno precizan te da je podatke potrebno problemski iznositi u svrhu interpretacije, Mario Strecha bio mi je osobno vrlo zanimljiv. Posebno u trenutku kada novim generacijama povjesničara i studenata povijesti kultura ili pak književnost gotovo da ništa više ne znače. Zadnjih godina stjecajem okolnosti nismo toliko razgovarali kao tijekom mojih studentskih i doktorandskih dana, zbog čega još više ostaje žal, osobito u kontekstu tragičnosti njegove prerane smrti – u istoj godini u kojoj su mu umrli otac i majka. Pamtit ću ga stoga po svemu onome u čemu je bio najbolji. S obzirom da je prakticirao u naslovima svojih radova unositi riječi koje su suvremenici sami koristili, na isti način bi u naslovu ovog nekrologa mogle stajati njegove riječi o važnosti kulture pred politikom ili interpretacije pred izvorima, sasvim suprotno od mnogih povjesničara u hrvatskoj historiografiji.

Branimir Janković

Petar Strčić (1936-2019)

U ljeto 2019. preminula su dvojica hrvatskih povjesničara, članova Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, otprilike vršnjačke dobi – Petar Strčić, rođen 1936, i Franjo Šanjek, rođen 1939. U Akademiju su također primljeni s tri godine razlike, s time da je prvi akademikom postao Šanjek, 1997, a potom i Strčić 2000. Do devedesetih su imali uvelike različite biografije – Šanjek je bio redovnik i svećenik, profesor Katoličkog bogoslovnog fakulteta, istraživač crkvene povijesti, a Strčić istaknuti društveno-politički radnik, znanstvenik u Sjevernojadranskom institutu JAZU i Centru za historiju radničkog pokreta i NOB-a u Rijeci te direktor Arhiva Hrvatske u zadnjih desetak godina socijalističke Jugoslavije. U devedesetima su se njihove biografije neumitno počele ispreplitati, a obojica su neko vrijeme istodobno bili na čelu udruga hrvatskih povjesničara – Strčić je u razdoblju od 1988. do 1997. bio na čelu Saveza povijesnih društava Hrvatske odnosno Društva za hrvatsku povjesnicu, kako se ta najstarija hrvatska povjesničarska udruga naziva od 1991. godine. Na položaju predsjednika naslijedio ga je Franko Mirošević. Franjo Šanjek je pak od 1992. bio na čelu Hrvatskoga nacionalnog odbora za povijesne znanosti, sve do Prvoga kongresa hrvatskih povjesničara u prosincu 1999. kada ga je na vodećoj poziciji naslijedio Neven Budak. Dakle, tijekom nekoliko godina u devedesetima Strčić i Šanjek predvodili su hrvatske povjesničarske udruge i vjerojatno surađivali na tom polju, napose na pripremama kongresa.

O profesoru Šanjeku za ovaj je broj *Historijskog zbornika* iscrpan In memoriam napisao Tomislav Galović. Iako sam dogovarao da profesoru Strčiću nekrolog napiše netko od njegovih bližih suradnika, osoba koje su ga bolje poznavale i koje bi zasigurno tekst mogle začiniti i osobnim sjećanjem u mnogo većoj mjeri od mene, u redakciju do zaključenja ovoga broja nismo dobili nijedan tekst, pa sam odlučio sâm napisati nešto kratko o njemu, ne pretendirajući niti na izvornost u pogledu podataka o njegovu životu i izrazito plodnoj bibliografiji, niti na to da dam bilo kakvu cjelovitiju ocjenu njegove historiografske djelatnosti. Za to treba mnogo više vremena, truda i poznavanja ne samo njegovih brojnih radova, nego i radova drugih o kojima je Strčić pisao. I radova onih koji su pisali o njemu i njegovim knjigama.

Petar Strčić bio je dugo vremena aktivan u društvu povjesničara, a između 1998. i 1997. bio je i predsjednik Saveza povijesnih društava Hrvatske, o čemu je zaseban članak u *Časopisu za povijest Zapadne Hrvatske* 2006. objavio Ivo Goldstein. Godinama je Strčić aktivno surađivao u *Historijskom zborniku*, od 1964, kada je objavio kratku informaciju o Nagradi grada Rijeke, do 1999, kada je izišao njegov posljednji prilog u tom časopisu, prikaz posvećen *Etičkom kodeksu arhivista* iz 1997. U *Historijskom zborniku* Strčić je objavljivao uglavnom prikaze i kratke informacije/bilješke iz znanstvenog života hrvatske historiografije. U posljednjih desetak godina, od 2008. nadalje, bio je član savjeta časopisa, a prije toga bio je član uredništva.

Ako se dobro sjećam, doktora Strčića upoznao sam u prvim godinama svoje akademske karijere kada sam kao asistent Filozofskog fakulteta u Zagrebu postao član Upravnog odbora Povijesnog društva grada Zagreba. Sjećam se da smo nas dvojica, i možda još jedna ili dvije osobe, među njima i Ivan Očak, ostali u manjini kada je naziv tog gradskog udruženja povjesničara koje je bilo podružnica Saveza povijesnih društava Hrvatske (kojemu je Strčić bio na čelu!) promijenjen tako da mu je dodan pridjev *hrvatsko* – kao da je u pitanju neko nacionalnomanjinsko društvo a ne središnja udruga zagrebačkih povjesničara i nastavnika povijesti. Društvo je uskoro prestalo djelovati, iako se na internetu mogu pronaći podaci o tom da je Hrvatsko povijesno društvo grada Zagreba osnovano (zapravo ponovno registrirano prema novim zakonskim propisima koji su tad obvezivali) 1997. na adresi Opatička 10. U svakom slučaju, na početku devedesetih započelo je moje dugogodišnje poznanstvo s Petrom Strčićem ispunjeno međusobnim

uvažavanjem. Takav smo odnos nastavili razvijati i nakon znanstvenoga skupa posvećenog braći Antunu i Stjepanu Radiću u HAZU 1991. na kojemu sam održao svoje prvo izlaganje pred stručnom historiografskom javnošću. Mnogo godina kasnije profesor Strčić zvao me da mi покаže uređen referat i pita za suglasnost da se objavi u zborniku radova sa skupa. I danas žalim što nisam načinio kopiju ili dvije tog uređenog teksta jer se zbornik nikada nije pojavio. Otkako sam preuzeo dužnost glavnog urednika *Historijskog zbornika*, a nešto kasnije i predsjednika Hrvatskoga nacionalnog odbora za povijesne znanosti, moji su susreti sa Strčićem postali nešto češći – tijekom nekoliko godina viđali bismo se obično nakon što izađe novi broj časopisa. Nažalost, u posljednje 2-3 godine ti su se susreti prorijedili i zapravo sam ga vidio samo nekoliko puta, u Arhivu HAZU ili na Filozofskom fakultetu prigodom nekih svečanosti ili obrana disertacija odnosno na pogrebima naših istaknutih povjesničara.

O Petru Strčiću objavljen je još za života velik broj tekstova u kojima je prikazan njegov životni put i znanstveno-nastavna i stručna djelatnost, najviše u posebnom broju *Časopisa za povijest Zapadne Hrvatske* (1/2006); osobito je koristan tekst „Životopis i popis knjiga akademika Petra Strčića“ Darinka Munića, tadašnjeg upravitelja Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci i dugogodišnjeg profesorova suradnika. Svima koje zanimaju i mnogi drugi aspekti Strčićeva života i djelatnosti preporučam da potraže navedeno godište na https://hrcaak.srce.hr/index.php?show=toc&cid_broj=11928. Godine 2012. Povijesno društvo Rijeka objavilo je *Zbornik u čast Petru Strčiću*, koji su uredili Maja Polić i Elvis Orbanić, s kratkim biobibliografskim tekstom Franje Emanuela Hoška i Maje Polić.

Petar Strčić rodio se 24. kolovoza 1936. u Krasu na Krku, a umro je u Rijeci 23. lipnja 2019. godine. U rodnom je Krasu, u kojemu je uvijek rado boravio, na kraju i pokopan. Bio je iz radničke obitelji što je zasigurno utjecalo i na njegovo rano formiranje i prihvaćanje naprednih ideja. Školu je pohađao u Sušaku i Rijeci, a na Filozofskom fakultetu u Zagrebu završio je studij povijesti 1961. godine. Već i prije završetka studija počeo je raditi kao nastavnik u Vrbniku i u Čavlama, a od 1961. započela je njegova znanstvena karijera asistenta u Sjevernojadranskom institutu JAZU u Rijeci, nakratko prekinuta odlaskom na odsluženje vojnog roka. Godine 1978. prešao je u riječki Centar za historiju radničkog pokreta Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara, gdje se zadržao dvije godine. Potom je deset godina stajao na čelu Arhiva Hrvatske i petnaest kao voditelj Arhiva Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. U tom je vremenu dovršio te u veljači 1991. obranio i svoju opsežnu dvosveščanu disertaciju *Hrvatski pokret u Istri i na Kvarnerskim otocima od 40-ih do 80-ih godina XIX. stoljeća*. To mu je omogućilo ubrzano postizanje znanstvenih i znanstveno-nastavnih zvanja i uskoro je postao sveučilišni profesor i član-suradnik (1992) i redoviti član HAZU (2000), gdje je do smrti vodio Zavod za povijesne i društvene znanosti u Rijeci s Područnom jedinicom u Puli. U drugoj polovici devedesetih posvetio se osnivanju i vođenju povijesnog odsjeka na Pedagoškom odnosno Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci kojemu je utisnuo i snažan osobni pečat. Također je cijelo vrijeme bio aktivan na različitim stručnim poljima, i kao povjesničar i kao arhivist.

Znanstveni interesi Petra Strčića bili su vrlo široki – pisao je o različitim temama i osobama uglavnom lokalne povijesti otoka Krka, Rijeke i Kvarnera, ali nije zanemario niti arhivističke teme i teme iz pomoćnih povijesnih znanosti, kao i specifične historiografske probleme odnosno osobe važne za povijesnu struku. Strčićeva je bibliografija premašila sedamdeset knjiga/samostalnih publikacija, među kojima su naravno i ponovljena izdanja, knjige građe, udžbenici/priručnici ili pak popularno napisane male knjige te djela u suautorstvu, ali je tu i nekoliko monografskih publikacija. Njegovo uistinu opsežno znanstveno djelo valjda će jednoga dana

dočekati ozbiljnog i pedantnog istraživača koji će morati pročitati desetke i desetke knjiga te stotine, vjerojatno i više od tisuću članaka i manjih priloga, kao i proučiti golemu korespondenciju i druge materijale koje je Strčić ostavio iza sebe. Valjat će posegnuti i za desecima članaka napisanih o Strčiću ili pak prikaza/recenzija njegovih knjiga i drugih djela. Hoško i Polić navode da su do 2012. o njemu bila tiskana čak četiri zbornika prije tog svečarskog petoga, kao i da je priređeno nekoliko akademija i skupova. U tim je publikacijama i na tim skupovima rijetko kad zaiskrila neka negativna ocjena, uglavnom je riječ o prigodnim tekstovima, iako ne nedostaje ni kritičkih glasova o Strčiću i njegovoj djelatnosti, napose među talijanskim ili srpskim povjesničarima i publicistima, naravno najčešće iz njihova specifičnog nacionalnog očišta i nacionalističkih pobuda. Polovicom osamdesetih, dok je bio na čelu Arhiva Hrvatske, na Strčića su otrovne strelice ispalili i neki tadašnji politički moćnici ili vjerni ljudi partijskih struktura tražeći njegovu smjenu s položaja čelnoga čovjeka središnje republičke arhivske ustanove, današnjega Hrvatskog državnog arhiva. I tu će fazu Strčićeva života trebati istražiti nepristrano, na temelju postojeće dokumentacije ako je takva sačuvana.

Kao što sam već spomenuo, Petar Strčić deset je godina bio predsjednik udruge hrvatskih povjesničara – Saveza povijesnih društava Hrvatske odnosno Društva za hrvatsku povjesnicu kako se od rujna 1991. naziva to udruženje. Upravo je tijekom njegova mandata, u počecima rata u Hrvatskoj, u rujnu 1991. došlo do znamenite skupštine udruženja na kojoj je promijenjeno ime povijesnog društva i raskinuti svi odnosi sa Savezom povijesnih društava Jugoslavije te upućeni apeli za mir, prosvjedna pisma i neki drugi dokumenti (opš. vidi: *Historijski zbornik* iz 1991. na http://www.historiografija.hr/hz/1991/HZ_44_19_STRCIC%20i%20dr.pdf).

I jedna napomena na kraju, u času pisanja ovoga kratkog sjećanja na Petra Strčića, na wikipediji je tekst o Petru Strčiću vrlo štur – očito nitko nije mario da na tom sveprisutnom mediju objavi opširniji i čvršće utemeljen prikaz života i rada istaknutoga hrvatskog povjesničara. U ovom času, dakle, o Strčiću tamo stoje tek efemerne i nepotpune, djelomično i netočne informacije.

Damir Agičić